

SZIJJ FERENC

Waldsee

VÁLASZLEVELEZŐLAPOK*

milyen rettenetes vagy milyen gyönyörű dologról írnak, hogy akkor is megértsd, ha ott a mozdulatlan vizet és a csendes erdőt elnézve már semmit nem akarnál megérteni az itteni életünkből:

én ilyen messziről könnyen elbiszek bármit, csak írnál majd részleteket, hogy jobban el tudjalak képzelni ott a tó partján vagy inkább a vízben, hiszen nyár van, gondolom, ott is:

te most helyettem is vagy valahol, és én is helyetted vagyok valahol, milyen nagy összetartozás ez, elképzelhetetlen volt, amíg egymás közelében voltunk, most helyetted halogatom, hogy meghaljak idő előtt:

egy erdei tónál valószínűleg csak gondolkodnak az emberek, a víz hideg, sok az árnyék, rejtélyes az erdő csendje, hová bújtak el az élők, de te már tudod a választ:

a saját életünkkel is tágíthatjuk a képzelet körét, de milyen szánalmas dolog ez, még úgy is, hogy távoli, ismeretlen tájakra hivatkozunk, hiszen ott is csak mi volnánk:

de hiszen tudod, ha olyan helyre érkezünk, amely csak álmainkból ismerős, okvetlenül keressük meg a kivezetést – az lehet egy fényes gyalogút, egy világos arc, de egy számtani egyenlet is:

álmban találkoztam nagyapámmal, megöleltem, megtapogattam, élt, megvolt mindene, csak a szagát nem éreztem, az volt a furcsa, és hogy nem szólalt meg, de azt elfogadtam, gondoltam, majd írni akar:

* Az Auschwitz-Birkenauba deportált magyar zsidók egy részét – az első transzportokkal érkezettek – arra kényszerítették, hogy néhány mondatos levelezőlapot írjanak otthon maradt hozzátartozóiknak. Az előre megadott, német nyelvű üzenetek arról szóltak, hogy íróik szerencsésen megérkeztek, jól érzik magukat. A feladó címeként azt kellett írni: „Waldsee” vagy „Am Waldsee”. A küldemények célja a még deportálás előtt állók megnyugtatása volt tervezett bevagonírozásuk minél gyorsabb lebonyolítása érdekében. A levelezőlapokon szerepelt egy pecsét a következő szöveggel: „Válasz csak levelezőlapon (30 szóig) németül a Magyarországi Zsidók Szövetsége, Budapest, VII., Síp u. 12. útján.” Bizonyos források szerint valóban érkeztek válaszok Auschwitzba, de ezeket ott elégették, hiszen a címzettek közül szinte senki nem élt már. Egy esetről tudunk, amikor egy lágerlakó levelezőlapot kapott egy hozzátartozójától.

A budapesti 2B Galéria 2004-ben, a magyarországi deportálások 60. évfordulóján arra kért felkötőművészeket, hogy gondolják tovább ezt a történetet, és reflektáljanak rá képben (levelezőlap-méretben) és szövegben is. A galéria most, a 75. évforduló alkalmából irodalmárokat bízott meg válaszlevelezőlapok írásával. Erre az alkalomra született ez a vers. A *Waldsee 1944* című tárlat 2019 július 3. és augusztus 9. között tekinthető meg.

egy hamis gondolat elkísérhet bennünket a születésünktől kezdve egészen a halálunkig, és közben lehet, hogy folyton változtatja az alakját, és olykor nem is tudunk róla, úgy hisszük, utoljára élünk:

egyszer én is jártam egy ilyen nevű helyen, vagy hasonló neve volt, vagy nem is volt neve, tó az erdőben, kicsi voltam, azt mondták, ne sírj, majd még visszajövünk:

erdei tó, patak a dombok között, meredek folyópart, ki tudja, honnan hová tartunk, de amíg ott van velünk a víz karnyújtásnyira, remélhetjük, a miénk talán mégse lesz méltatlan élet:

csak téged látlak tisztán a tóparton, a többiek, akikkel együtt utaztál, csak gyenge árnyékok a lelki szemeim előtt megjelenő képen, mintha ők már – újfent csalódva – tovább is mentek volna:

az ilyen fátyolos szavakban jobban bízhatunk, ha egyébként annyi sok a pontos és szigorú, bár persze követjük azokat is, de másképp teljesülnek, betűről betűre mindig, és nem tartós vigasztalásra:

kicsit rásegítettél az álmomra, tó lett a Dunából, igaz, hegyi tó, csak aztán a hegyek eltűntek, mire visszafordultam, mert kerestem valakit, korábban még melőlem integetett nekem, azt se értettem:

talán ha tartjuk magunkat mindig azokhoz az egyre kisebb számokhoz, amelyeket időről időre megadnak nekünk, hogy nem szabad túllépni őket, akkor reménykedhetünk a végén, hogy egy életre megértenek minket:

olyan ez, mintha ismeretlen vízbe dobnék palackpostát, azt se tudnám, folyó-e, tó vagy tenger, és az erős szégyenérzet visszatartana attól, hogy bővebben írjak, azt se árulnám el, ki vagyok:

az unokaöcsém feladványokban bizakodik, azt mondja, azokban egytől egyig a jó sorsunk van elrejtve, csak nem szabad őket megfejteni, sőt, az a legjobb, ha nem is tudunk róluk egyáltalán:

persze, onnan már könnyű gondolni ránk, akár ilyen nagyon pontosan is, hogy teljes név és lakcím, de mi most a legközelebbiekre se gondolunk saját személyük szerint, csak számoljuk őket:

jelképesen lökdösik a kezem, hogy ezt kérdezd meg, azt kérdezd meg, mindenfélét tudni akarnak, ami majd úgyis kiderül, ezért nem tudok most szépen írni, szép dolgokról, majd elmesélem szóban:

gőzharsona vagy vitorladob, azt mondják a helyi tudósaink, ilyeneknek kellene megszólalniuk, ha már jönnek és mennek a hírek, bányabegedű vagy felbőrgona, ha van még füle valakinek ezen a földön:

el tudok képzelni ezzel a címmel valami nagyszabású operát is, egy tragikus végű szerelmet, amelyet úgy énekelnek el, hogy ne legyen kivétel, ha boldog, ha boldogtalan, mindenki ismerjen magára:

olvastam, hogy minden szóban megnyílhat egy egész világ, a nevekben meg pláne, azokban egy színes, szagos, ünnepi világ is megnyílhat alkoholtilalommal és csendrendelettel, legyen meg mindenkinek a maga helye:

mindig ilyen helyre vágytam, csendes, mély vízű tó egy távoli ország közepén, ahol a vízben elmerülve már tényleg mindegy, ki vagyok, most mégis a legismerősebb helyre vágyom, saját ágyamba:

itt már az utcára költöztek ki a szavak, és lám, mire képesek, mindenki megtudhatja belőlük, hol lesz a helye a következő időben, egészen addig, míg nem jönnek újabb szavak:

bát jó, majd húzok onnan egy vékony vonalat ide, de azon a vonalon rajta lesz boldogság, gazdagság, egészség és minden, amire számítani szoktunk fiatalon, magamig húzom, másokkal nem törődöm:

mi most éppen átlátszó bútorokat találunk ki, szekrényt, ágyat, átlátszó tükröt, amibe ha belenézünk, magunkat látjuk az öregasszonyban vagy a csecsemőben, de kitalálhatnánk átlátszó falakat is, vagy átlátszó embereket:

amúgy is ugrunk minden szóra, jöjjön bárhonnan, a férj vagy a feleség rokonságából, szomszédoktól vagy azok távoli ismerőseitől, sokáig akarunk binni, hosszú percekig, sírni csak röviden, de nevetni is:

aztán majd nem lesz kedved hazajönni, rabul ejtenek a hatalmas erdőségek, ott vándorolsz egy nehéz hátizsákkal az égig érő fák között, és hamar elfelejtesz minden itthoni dűlőnevet, poros akácost:

két hamis hely között kell egy ilyen üzenetben egymás lelkére beszélnünk, miközben vakon botladozunk az égi-földi kifogások és szükségszerűségek között, világos pillanatainkban pedig rettegve gondolunk az egyetlen igazi helyre:

korom és hamu lett ebben az országban a nyelv, elégett a nagy igyekezetben, hogy kilóra és darabra minél többet hozzon a végső nemzeti megváltás a születésüknél fogva arra érdemeseknek: